

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Факультет історії, бізнес-освіти та права
Кафедра права та правоохоронної діяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувача кафедри
к.ю.н., доцент Мілова Т.М.

«2» серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 16 (НПП 2.1.1.08) ДЕРЖАВНЕ ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 081 Право
(шифр, назва галузі)

Спеціальність: 081 Право
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма «Право»
(назва)

Форма навчання денна, заочна
(денна, заочна,)

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **Державне право зарубіжних країн** розроблена на основі освітньо-професійної навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня **бакалавра** за спеціальністю **081 Право**

Розробники: Рябовол Л.Т., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри права та правоохоронної діяльності.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри права та правоохоронної діяльності

Протокол від «2» серпня 2022 року № 1

В.о. завідувача кафедри права та правоохоронної діяльності

_____ Т.М. Мілова
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни «Державне право зарубіжних країн» для студентів спеціальності 081 «Право» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. ЦДПУ імені В. Винниченка, 2022.

© Рябовол Л.Т., 2022

© ЦДПУ імені В. Винниченка, 2022

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 08 Право	Нормативна	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання _____ (назва)	Спеціальність: 081 Право	Рік підготовки	
		2-й	1-2-й
Загальна кількість годин – 120	Освітня програма: Право	Семестр	
		3-й	2-3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		32 год.	4 год.
		Лабораторні	
	год.	год.	
	Самостійна робота		
	68 год.	110 год.	
	Індивідуальні завдання:		
	год.		
Вид контролю:			
Екзамен	Екзамен		

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Державне право зарубіжних країн» – засвоєння студентами знань щодо засад регулювання державно-правових відносин, організації та функціонування основних державно-правових (конституційно-правових) інститутів у зарубіжних країнах, а також формування у студентів навичок застосування конституційного законодавства.

Завдання дисципліни «Державне право зарубіжних країн» є:

- усвідомлення студентами значення, місця і ролі державного (конституційного) права в системі юридичних дисциплін та наук;
- засвоєння студентами знань про систему державного (конституційного) права та законодавства в зарубіжних країнах;
- формування у студентів категоріально-понятійного апарату державного (конституційного) права зарубіжних країн як навчальної дисципліни та науки;

- розуміння студентами засад функціонування органів державної влади, державного механізму в зарубіжних країнах;

- розвиток навичок застосування набутих знань для юридичного аналізу, розв'язання ситуацій у сфері організації та здійснення державної влади, функціонування державного механізму в зарубіжних країнах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	фахові
ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	ФК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.	ФК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.	ФК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 2. Здійснювати синтез відповідних концепцій і доктринальних положень публічної політики у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для засвоєння складних питань з певної теми.

ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН 17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.

ПРН 19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності і змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна частина

Розділ 1. Загальна теорія державного права зарубіжних країн

Тема 1. Державне право як галузь права та галузь законодавства, наука та навчальна дисципліна

Історичні засади державного (конституційного) права зарубіжних країн. Основні риси сучасного державного права зарубіжних країн.

Державне право як галузь права: поняття, предмет та метод правового регулювання. Конституційно-правові (державно-правові) відносини: поняття,

види, склад. Система державного права зарубіжних країн: принципи, норми, інститути.

Державне право як галузь законодавства. Поняття та класифікація джерел державного права зарубіжних країн. Формалізовані й неформалізовані джерела. Їх юридичні властивості та особливості використання в зарубіжних країнах.

Державне право як наука: предмет і методи, мета і завдання дослідження. Місце і роль науки державного права зарубіжних країн в системі суспільно-гуманітарних наук. Сучасні наукові досягнення у сфері конституційного права зарубіжних країн.

Державне право як навчальна дисципліна: предмет, методи, система. Місце державного права зарубіжних країн у системі юридичних навчальних дисциплін.

Тема 2. Основи теорії конституції

Конституція як основне джерело державного права. Етапи розвитку конституцій зарубіжних держав. Конституції зарубіжних країн: сутність, ознаки, структура, класифікація та функції, порядок прийняття та зміни.

Тема 3. Конституційні засади суспільного ладу зарубіжних країн

Суспільний лад: поняття та способи конституційного регулювання. Закріплення в конституціях загальних засад економічної організації суспільства. Конституційно-правове регулювання соціальної системи. Духовно-культурні відносини та їх регулювання конституціями зарубіжних країн. Політична система та її конституційно-правове регулювання.

Конституційно-правовий статус політичних партій в зарубіжних країнах. Місце, роль, функції та класифікація політичних партій в політичних системах зарубіжних країн. Особливості партійних систем в зарубіжних країнах.

Розділ 2. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в зарубіжних країнах

Тема 4. Інститут громадянства в зарубіжних країнах

Конституційно-правовий статус людини і громадянина: поняття, види. Громадянство як основний вид правового статусу людини і громадянина. Поняття громадянства (підданства) в конституційному праві зарубіжних країн. Підстави набуття та припинення громадянства в зарубіжних країнах. Безгромадянство та багатогромадянство. Статус іноземців. Інститут політичного притулку. Екстрадиція. Експатріація.

Тема 5. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в зарубіжних країнах

Права і свободи людини та громадянина: поняття і класифікація. Особисті права і свободи в конституціях зарубіжних країн: право на життя, свободу, особисту недоторканність, таємниця приватного життя і комунікацій, недоторканність житла. Політичні права громадянина. Соціально-економічні та культурні права в конституціях зарубіжних країн. Обов'язки людини і громадянина в зарубіжних країнах. Гарантії прав і свобод людини і громадянина.

Розділ 3. Вибори та референдуми як форми народного волевиявлення в зарубіжних країнах

Тема 6. Вибори та референдуми

Вибори в зарубіжних країнах. Соціальні функції виборів. Класифікація виборів. Організація і порядок проведення виборів у зарубіжних країнах.

Виборче право в державному праві. Об'єктивне та суб'єктивне виборче право. Принципи виборчого права та їхнє закріплення в конституційному законодавстві зарубіжних країн. Цензові та додаткові вимоги.

Виборчі системи в зарубіжних країнах. Класифікація виборчих систем. Мажоритарна виборча система та її види: відносної, абсолютної, кваліфікованої більшості. Пропорційна система та її особливості в різних країнах. Змішана виборча система.

Референдуми в зарубіжних країнах як форма народного волевиявлення.

Розділ 4. Конституційно-правові форми держави в зарубіжних країнах

Тема 7. Держава як конституційно-правовий інститут

Держава як суб'єкт державного права. Конституційні характеристики сучасної держави. Конституціоналізація державного механізму. Конституційно-правовий статус державних органів: загальна характеристика.

Тема 8. Форми державного правління в зарубіжних країнах

Форми державного правління: поняття, ознаки, види. Монархія як форма правління: поняття і види. Республіка як форма правління: поняття і види. Президентська (дуалістична) республіка: поняття, ознаки, види. Парламентська республіка: поняття, ознаки, види. Змішана республіка: поняття, ознаки, види.

Тема 9. Форми територіального устрою в зарубіжних країнах

Територіальний устрій зарубіжних країн і організація публічної влади. Конституційні форми політико-територіального устрою держав, їхні ознаки. Унітарна держава, її територіальний поділ. Конституційно-правовий статус політико-територіальних та адміністративно-територіальних одиниць. Автономія в унітарній державі. Федеративна держава. Конституційно-правий статус суб'єктів федерації. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами. Територіальний поділ суб'єктів федерації.

Тема 10. Політичні (державні) режими в зарубіжних країнах

Поняття «політичний режим» та «державний режим» у конституційному (державному) праві. Класифікація політичних і державних режимів, їхнє закріплення в конституціях зарубіжних країн.

Розділ 5. Конституційно-правий статус органів державної влади в зарубіжних країнах

Тема 11. Правовий статус органів законодавчої влади в зарубіжних країнах

Поняття парламентаризму та парламенту у державному праві зарубіжних країн. Порядок формування парламентів в зарубіжних країнах, їх склад та організація. Внутрішня структура парламентів. Комісії (комітети) як елемент структури парламентів. Повноваження парламентів у зарубіжних країнах. Законодавчі повноваження парламентів. Стадії законодавчого процесу. Контрольні повноваження парламентів. Судові, фінансові та зовнішньополітичні повноваження законодавчих органів.

Правовий статус депутата парламенту в зарубіжних країнах. Юридична природа депутатського мандата. Права та обов'язки парламентарія. Парламентський імунітет. Індемнітет. Об'єднання парламентаріїв.

Тема 12. Правовий статус органів виконавчої влади в зарубіжних країнах

Глава держави: поняття, місце і роль в системі державної влади в зарубіжних країнах. Монарх: особливості конституційно-правового статусу,

повноваження в зарубіжних країнах. Президент: вимоги до кандидата на посаду, функції та повноваження, порядок обрання і заміщення посади.

Уряд, його місце і роль в системі державної влади. Порядок формування урядів у зарубіжних країнах. Їхня структура та внутрішня організація. Конституційна відповідальність урядів. Повноваження та правотворчість урядів.

Тема 13. Правовий статус судових та правоохоронних органів в зарубіжних країнах

Судова влада в зарубіжних країнах: поняття і соціальні функції. Конституційно-правові принципи організації та діяльності судових систем. Структура судової влади в зарубіжних країнах. Система судів загальної юрисдикції. Правий статус суддів. Конституційна юстиція в зарубіжних країнах. Організація, органи та види конституційного контролю. Компетенція органів конституційного контролю і механізми його реалізації.

Правоохоронні органи в зарубіжних країнах: прокуратура, адвокатура, органи внутрішніх справ. Функції та повноваження правоохоронних органів у зарубіжних країнах. Правий статус співробітників правоохоронних органів у зарубіжних країнах.

Особлива частина

Розділ 6. Основи державного права окремих зарубіжних країн

Тема 14. Основи державного права Сполучених Штатів Америки

Конституція США. Білль про права. Поправки. Форма правління у США. Вищі органи державної влади. Судова влада. Форма територіального устрою у США. Американський федералізм. Місцеве самоврядування і управління. Соціально-економічна система США.

Тема 15. Основи державного права Федеративної Республіки Німеччини

Конституція ФРН. Партії та вибори. Форма правління у ФРН. Вищі органи державної влади. Форма територіального устрою у ФРН. Федералізм і самоврядування. Судова система.

Тема 16. Основи конституційного (державного) права Франції

Конституція Франції. Правове регулювання громадських об'єднань. Вибори і референдум. Форма правління у Франції. Вищі органи державної влади. Форма територіального устрою у Франції. Регіональне і місцеве управління й самоврядування. Судова влада.

Тема 17. Основи державного права Великобританії

Конституція Великобританії. Конституційно-правовий статус людини і громадянина. Політичні партії та політична система. Форма правління у Великобританії. Вищі органи державної влади. Судова система. Політико-територіальний устрій. Організація влади на місцях.

Тема 18. Основи конституційного (державного) права Італії

Конституція Італії. Права й обов'язки громадян. Виборче право і виборча система. Референдум. Форма правління в Італії. Вищі органи державної влади. Конституційний суд. Форма територіального устрою в Італії. Обласна автономія і місцеве самоврядування. Судова система.

Тема 19. Основи державного права Канади

Конституція Канади. Основи правового статусу особи. Форма правління в Канаді. Вищі органи державної влади. Форма територіального устрою в Канаді.

Федералізм Канади, правове положення провінцій, місцеве самоврядування й управління. Судова система.

Тема 20. Основи конституційного (державного) права Польщі

Конституція Польщі. Форма правління у Польщі. Вищі органи державної влади. Конституційний трибунал, державний трибунал, найвища палата контролю. Уповноважений з прав громадян. Форма територіального устрою у Польщі. Місцеве самоврядування.

Тема 21. Основи державного права Китайської Народної Республіки

Конституція КНР. Політична система. Виборча система. Система державних органів. Органи суду і прокуратури. Національно-державний устрій. Адміністративно-територіальний поділ.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин														
	денна форма							заочна форма							
	Усього	у тому числі						Усього	у тому числі						
		л	п	лаб.	інд.	Консультації	СРС		л	п	лаб.	інд.	Консультації	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Модуль 1. Загальна частина															
Тема 1. ДПЗК як галузь права, галузь законодавства, наука, навчальна дисципліна	4	2	2				2	6	2					4	
Тема 2. Основи теорії конституції	4		2				2	4							4
Тема 3. Конституційні засади суспільного ладу ЗК	6	2	2				2	5						6	
Тема 4. Інститут громадянства в ЗК	6	2	2				2	4	2					4	
Тема 5. Права, свободи і обов'язки людини і громадянина в ЗК	6	2	2				2	5							4
Тема 6. Вибори та референдуми в ЗК	6		2				4	4						6	
Тема 7. Держава як інститут ДПЗК	2						2	4						4	
Тема 8. Форми державного правління в ЗК	6	2	2				2	6	2					4	
Тема 9. Форми територіального устрою в ЗК	6	2	2				2	6							4
Тема 10. Політичні режими в ЗК	4		2				2	4							4

Тема 11. Правовий статус органів законодавчої влади в ЗК	6	2	2				2	4		2			4
Тема 12. Правовий статус органів виконавчої влади в ЗК	6	2	2				2	4		2			4
Тема 13. Правовий статус судових і правоохоронних органів у ЗК	8	2	2				4	4					6
<i>Разом за Модулем 1</i>	72	18	24				30	60	6	4			58
Модуль 2. Особлива частина													
Тема 14. Основи державного права США	8	2	2				4	7					8
Тема 15. Основи державного права ФРН	8		2				6	7					8
Тема 16. Основи державного права Франції	8		2				6	6					8
Тема 17. Основи конституційного права Великобританії	6		2				4	6					6
Тема 18. Основи державного права Італії	4						4	4					4
Тема 19. Основи державного права Канади	6						6	6					6
Тема 20. Основи державного права Польщі	4						4	4					4
Тема 21. Основи державного права КНР	4						4	5					8
<i>Разом за Модулем 2</i>	48	2	8				38	45					52
Усього годин	120	20	32				68	120	6	4			110

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ДПЗК як галузь права, галузь законодавства, наука та навчальна дисципліна	2
2	Конституційні засади суспільного ладу зарубіжних країн.	2
3	Інститут громадянства в зарубіжних країнах.	2
4	Права, свободи і обов'язки людини і громадянина в зарубіжних країнах.	2
5	Держава як інститут ДПЗК. Форми державного правління в зарубіжних країнах.	2
6	Форми територіального устрою в зарубіжних країнах. Політичні режими в зарубіжних країнах.	2
7	Правовий статус органів законодавчої влади в зарубіжних країнах.	2
8	Правовий статус органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.	2
9	Правовий статус судових і правоохоронних органів у зарубіжних країнах.	2

10	Основи державного права США	2
	Разом	20

4.1.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ДПЗК як галузь права, галузь законодавства, наука та навчальна дисципліна. Основи теорії конституції.	2
2	Інститут громадянства в зарубіжних країнах. Права, свободи і обов'язки людини і громадянина в зарубіжних країнах.	2
3	Форми державного правління в зарубіжних країнах. Форми територіального устрою в зарубіжних країнах. Політичні режими в зарубіжних країнах.	2
	Разом	6

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ДПЗК як галузь права, галузь законодавства, наука та навчальна дисципліна. Основи теорії конституції.	2
2	Конституційні засади суспільного ладу зарубіжних країн.	2
3	Інститут громадянства в зарубіжних країнах.	2
4	Права, свободи і обов'язки людини і громадянина в зарубіжних країнах	2
5	Вибори та референдуми в зарубіжних країнах.	2
6	Форми державного правління в зарубіжних країнах.	2
7	Форми територіального устрою в зарубіжних країнах.	2
8	Політичні режими в зарубіжних країнах.	2
9	Правовий статус органів законодавчої влади в зарубіжних країнах.	2
10	Правовий статус органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.	2
11	Правовий статус судових і правоохоронних органів у зарубіжних країнах.	2
12	Основи державного права США.	2
13	Основи державного права ФРН.	2
14	Основи державного права Франції.	2
15	Основи державного права Великобританії.	2
16	Основи державного права КНР.	2
	Разом	32

4.2.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Правовий статус органів законодавчої влади в зарубіжних країнах.	2
2	Правовий статус органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.	2
	Разом	4

4.3. Теми лабораторних занять

4.3.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

4.3.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Державне право як галузь права та галузь законодавства, наука та навчальна дисципліна.	2
2	Основи теорії конституції.	2
3	Конституційні засади суспільного ладу зарубіжних країн.	2
4	Інститут громадянства в конституційному праві зарубіжних країн.	2
5	Права, свободи і обов'язки людини і громадянина в зарубіжних країнах.	2
6	Вибори та референдуми в зарубіжних країнах.	4
7	Держава як інститут ДПЗК.	2
8	Форми державного правління в зарубіжних країнах.	2
9	Форми територіального устрою в зарубіжних країнах.	2
10	Політичні (державні) режими в зарубіжних країнах.	2
11	Правовий статус органів законодавчої влади в зарубіжних країнах.	2
12	Правовий статус органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.	2
13	Правовий статус судових і правоохоронних органів в зарубіжних країнах.	4
14	Основи конституційного права США.	4
15	Основи конституційного права ФРН.	6
16	Основи конституційного права Франції.	6
17	Основи конституційного права Великобританії.	4
18	Основи конституційного права Італії.	4
19	Основи конституційного права Канади.	6
20	Основи конституційного права Польщі.	4

21	Основи конституційного права КНР.	4
	Разом	68

4.4.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Державне право як галузь права та галузь законодавства, наука та навчальна дисципліна.	4
2	Основи теорії конституції.	4
3	Конституційні засади суспільного ладу зарубіжних країн.	6
4	Інститут громадянства в конституційному праві зарубіжних країн.	4
5	Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в зарубіжних країнах.	4
6	Вибори та референдуми в зарубіжних країнах.	6
7	Держава як інститут ДПЗК.	4
8	Форми державного правління в зарубіжних країнах.	4
9	Форми територіального устрою в зарубіжних країнах.	4
10	Політичні (державні) режими в зарубіжних країнах.	4
11	Правовий статус органів законодавчої влади в зарубіжних країнах.	4
12	Правовий статус органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.	4
13	Правовий статус судових і правоохоронних органів в зарубіжних країнах.	6
14	Основи конституційного права США.	8
15	Основи конституційного права ФРН.	8
16	Основи конституційного права Франції.	8
17	Основи конституційного права Великобританії.	6
18	Основи конституційного права Італії.	4
19	Основи конституційного права Канади.	6
20	Основи конституційного права Польщі.	4
21	Основи конституційного права КНР.	8
	Разом	110

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Державне право зарубіжних країн» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (вправи; практичні завдання).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проєкти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є:

- систематичність та активність роботи на заняттях;
- виконання завдань для самостійної роботи.

Оцінюванню можуть підлягати:

- рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях;
- активність при обговоренні питань практичного/ семінарського/ лабораторного заняття;
- результати тестування тощо.

Критеріями оцінки усних відповідей є:

- повнота та глибина розкриття питання;
- емоційність та переконливість;
- використання для обґрунтування своєї думки основної та додаткової літератури; логіка викладу, вміння аналізувати, порівнювати, робити висновки;
- культура мови.

Критеріями оцінки письмових завдань є:

- повнота та глибина розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, вміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за роботу на семінарському занятті – 3 бали.

3 бали студент/ студентка отримує, якщо:

- опрацював не лише основну, але й додаткову літературу, самостійно знайдено, відповідно до теми для більш глибокого її розкриття;
- засвоїв теоретичний матеріал на високому (творчому) рівні, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, встановлює міжпредметні та міжтемні зв'язки;
- висловлює гіпотези, наводить аргументи на підтвердження своєї думки, або спростування думки інших студентів, при цьому посилається на опрацьовані джерела та літературу;
- використовує теоретичний матеріал для розв'язання практичних завдань;
- робить висновки, узагальнення;
- рецензує відповіді інших, вносить корективи, доповнення;
- пропонує дискусійні теми для обговорення, бере участь у дискусії, дотримується культури ведення дискусії;
- підготував реферат, повідомив його зміст, чим зацікавив студентів.

2 бали студент/ студентка отримує, якщо:

- опрацював переважно основну літературу;
- теоретичний матеріал засвоїв на достатньому (конструктивному рівні), досить логічно викладає його, однак, не завжди може підтвердити відповідними прикладами, іншими аргументами;

- під час викладу припускається незначних помилок чи неточностей, у нього виникають деякі проблеми з встановленням зв'язків з попередніми темами чи іншими предметами, тобто його знання не систематизовані повною мірою;

- іноді потребує додаткових запитань для повного розкриття проблеми;

- може висловлювати гіпотези, припущення, однак не завжди може навести необхідні аргументи на підтвердження своєї думки;

- в цілому використовує теоретичний матеріал для розв'язання практичних завдань, пояснення подій та явищ, що відбуваються в політико-правовому житті країни та в світі, але його пояснення можуть містити неточності, бути недостатньо обґрунтованими;

- робить висновки, узагальнення, однак, вони потребують уточнення, конкретизації з боку викладача або інших студентів;

- рецензує відповіді інших, вносить корективи, доповнення;

- пропонує дискусійні теми для обговорення, бере участь у дискусії, дотримується культури ведення дискусії;

- підготував реферат і повідомив його зміст.

1 бал отримує студент/ студентка, якщо:

- не повністю опрацював рекомендовані джерела та літературу, не має відповідного конспекту;

- засвоїв матеріал на середньому (репродуктивному) рівні;

- може лише відтворити навчальний матеріал, засвоєний на лекції або опрацьований самостійно (законспектований) без критичного осмислення, на рівні переказу, можливо, навіть, за допомогою викладача;

- іноді порушує логіку викладу, припускається помилок;

- не вміє самостійно здійснювати логічні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення, висновки);

- з допомогою викладача може навести приклади, пов'язати теоретичний та практичний матеріал, встановити міжтемні та міжпредметні зв'язки;

- не може зробити рецензію, виправити помилки інших студентів;

- у нього не достатньо сформовані навички участі у дискусії, не вміє обґрунтовувати свою думку.

Студент/ студентка не отримує балів (0 балів), якщо:

- не опрацював рекомендовані джерела та літературу, не має конспекту;

- засвоїв матеріал на низькому (рецептивно-продуктивному) рівні;

- може відтворити незначну частину навчального матеріалу, засвоєного на лекції, лише за допомогою викладача;

- не може критично осмислити, проаналізувати матеріал навіть, за допомогою викладача;

- не дотримується логіки викладу, часто припускається помилок;

- не може (навіть з допомогою викладача) навести приклади, пов'язати теоретичний та практичний матеріал, встановити міжтемні, міжпредметні зв'язки;

- не може зробити рецензію, виправити помилки інших студентів;

- у нього не сформовані навички участі у дискусії, не вміє обґрунтовувати свою думку;

- не засвоїв матеріал, відмовляється відповідати або не може відтворити навіть незначну частину навчального матеріалу, навіть з допомогою викладача.

Студент, який не відвідував заняття з поважних причин, підтверджених документально, має право пройти поточний контроль під час консультацій.

Підсумкова кількість балів за кожну **частину** (загальну та особливу) визначається як *сума відповідних балів поточного оцінювання та оцінювання за результатами самостійної роботи.*

Підсумковий контроль.

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

З дисципліни «Державне право зарубіжних країн» як форму підсумкового (семестрового) контролю передбачено *екзамен.*

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається таким чином: *сума балів за кожну частину (у т.ч. бали за самостійну роботу) + бали, отримані студентом на екзамені.*

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Державне право зарубіжних країн як галузь права та галузь законодавства.
2. Державне право зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна.
3. Конституційно-правові відносини у зарубіжних країнах, їх суть та характерні риси.
4. Суб'єкти конституційно-правових відносин у зарубіжних державах.
5. Об'єкти конституційно-правових відносин.
6. Джерела державного права зарубіжних країн.
7. Конституційно-правові засади суспільної системи зарубіжних країн.
8. Основні форми власності на засоби виробництва зарубіжних країн.
9. Соціальна структура суспільства зарубіжних країн.
10. Політичні системи у зарубіжних країнах.
11. Роль політичних партій у політичній організації суспільства зарубіжних країн.
12. Основні функції політичних партій та класифікація політичних партій у зарубіжних країнах.
13. Загальна характеристика конституцій зарубіжних країн.
14. Інститут конституційного контролю в закордонних країнах.
15. Порядок формування органів конституційного нагляду в США, ФРН, Росії, Франції.
16. Конституційно-правовий статус людини і громадянина у зарубіжних країнах.
17. Система прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в зарубіжних країнах.
18. Форми /види політичного режиму в зарубіжних державах.
19. Демократичний режим, його загальні риси й особливості в окремих країнах.
20. Авторитарний політичний режим, його загальні риси і види.
21. Форми правління у зарубіжних державах.
22. Монархія як форма правління (на прикладі різних держав).
23. Види монархій (на прикладах конкретних держав).

24. Президентська республіка (на прикладі різних держав).
25. Парламентська республіка (на прикладі різних держав).
26. Напівпрезидентська республіка як форма правління в зарубіжних країнах (на прикладі різних держав).
27. Форми державного (територіального) устрою у зарубіжних державах (на прикладі різних держав).
28. Унітарна форма держави (на прикладі різних держав).
29. Федеративна форма держави (на прикладі різних держав).
30. Автономія у зарубіжних країнах (на прикладі різних держав).
31. Соціальне призначення і роль виборів у зарубіжних країнах. Абсентеїзм.
32. Виборче право у зарубіжних країнах (об'єктивне, суб'єктивне).
33. Виборчі цензи у зарубіжних країнах.
34. Виборчі системи у зарубіжних країнах.
35. Мажоритарна виборча система (на прикладі різних держав).
36. Пропорційна виборча система (поняття, способи розподілу депутатських місць усередині партійного списку) (на прикладі різних держав).
37. Змішані виборчі системи в зарубіжних країнах.
38. Система вищих органів державної влади у зарубіжних країнах.
39. Глава держави у зарубіжних країнах: види, загальна характеристика.
40. Правовий статус монарха (на прикладах різних зарубіжних країн).
41. Правовий статус президента (на прикладах різних зарубіжних країн).
42. Порядок формування уряду при різних формах правління.
43. Парламент і парламентаризм у зарубіжних країнах.
44. Структура парламентів у зарубіжних державах.
45. Структура та компетенції палат парламентів у зарубіжних країнах.
46. Компетенція парламенту, його акти.
47. Статус депутата парламенту.
48. Конституційний статус омбудсмана в зарубіжних країнах.
49. Законодавча процедура зарубіжних країн.
50. Глава уряду та його статус у державах з різними формами правління.
51. Форми контролю за діяльністю уряду. Інтерпеляція.
52. Загальна характеристика Конституції США 1787 року.
53. Загальна характеристика Конституції Великобританії.
54. Загальна характеристика Конституції Італії 1947 року.
55. Загальна характеристика Конституції Японії 1947 року.
56. Загальна характеристика Основного Закону ФРН 1949 року.
57. Загальна характеристика Конституції КНР 1949 року.
58. Загальна характеристика Конституції Франції 1958 року.
59. Президент США, його місце в системі вищих державних органів.
60. Кабінет США. Виконавчий апарат при президенті.
61. Конгрес США.
62. Верховний Суд США. Порядок формування і функції.
63. Виборче право і виборча система США. Праймеріз.
64. Партійна система США.
65. Американський федералізм. Правове положення штатів.
66. Федеративна форма державного устрою Німеччини.

67. Бундестаг ФРН.
68. Канцлер ФРН, його правове положення.
69. Виборче право і виборча система ФРН.
70. Парламент Великобританії.
71. Кабінет і уряд Великобританії.
72. Партійна система Великобританії.
73. Національні збори Франції.
74. Президент Франції, його місце в системі вищих державних органів.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота		Екзамен	Сума
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	ОСОБЛИВА ЧАСТИНА	Макс. 40 балів	100
T 1-T 13	T 14-T 21		
Макс. – 40 балів (у т. ч., 30 – за роботу на семінарах, 10 – за самостійну роботу)	Макс. – 20 (у т. ч., 10 – за роботу на семінарах, 10 – за самостійну роботу)		
Разом 60 балів			

T1, T2 ... T21 – теми змісту.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Боняк В.О., Завгородня Ю.С. Державне право зарубіжних країн: конспект лекцій. Дніпро, 2016. URL: <http://surl.li/coxeo>
2. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: підручник. Тернопіль: Астон, 2013. 324 с. URL: http://aspirant.at.ua/Books/georgica_kpzk_2000.pdf
3. Грін О. О. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник: Альб. схем. Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2015. 183 с. URL: <http://surl.li/coxfo>
4. Гринюк Р. Ф., Захарченко М. А. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник. К.: Істина, 2009. 376 с. URL: <http://surl.li/coxeo>

5. Державне право зарубіжних країн (у схемах): Навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка, Т. О. Пікуля, Л. А. Івершенко, Л. М. Козодой, К. В. Тарасенко; За заг. ред. О. Я. Лапки. К.: КНТ, 2012. 528 с. URL: http://aspirant.at.ua/Books/lapki_skhemy.pdf
6. Державне право зарубіжних країн: особлива частина: навч. посіб. / за заг. ред. В. О. Серьогіна. Х.: ХНУВС, 2011. 292 с.
7. Калиновський Б. В., Лапка О. Я. Державне право зарубіжних країн (загальна та особлива частина): навчальний посібник / За ред. О. Я. Лапки. К.: КНТ, 2012. 528 с.
8. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник / за ред. В. М. Шаповала. К.: Юрінком Інтер, 2018. 464 с.
9. Конституційне право зарубіжних країн підручник / Н. В. Мішина, В. О. Міхальов, В. В. Куранін та ін. ; за ред. Н. В. Мішиної, В. О. Міхальова. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 644 с. URL: <https://oldiplus.ua/downloads/449.pdf>
10. Панкевич О. З. Державне право зарубіжних держав: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 260 с. URL: <http://surl.li/coxhj>
11. Панов А. В. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. Ужгород: Бреза А. Е., 2011. 229 с.
12. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2008. 480 с.

Допоміжна

1. Аналітичний матеріал. Місцеве самоврядування у Федеративній Республіці Німеччини. Огляд. URL: <http://lib.rada.gov.ua/LibRada/static/LIBRARY/catalog/analit/deu006.txt>.
2. Банах С. В. Генеза функцій омбудсмана в зарубіжних країнах. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 4. С. 50-53.
3. Банах С. В. Законотворчі функції омбудсмана в зарубіжних країнах. Часопис Київського університету права. 2014. № 2. С. 90-93.
4. Батанов О. В. Децентралізація як міжнародний стандарт у конституційному праві. Часопис Київського університету права. 2021. № 3. С. 64-68.
5. Батанов О. В. Порівняльна характеристика унітаризму та федералізму: концептуальні аспекти теорії та практики. Часопис Київського університету права. 2020. № 2. С. 87-94.
6. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США: монографія. К.: Україна, 2009. 554 с.
7. Бостан С. К., Тимченко С. М. Державне право зарубіжних країн: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 346 с.
8. Георгізова І. Л. Виборча система США: переваги та недоліки. Науковий вісник. Ужгородського національного університету. Серія право. 2013. Вип 21, ч. 2 т. 1. С. 118-121.
9. Гецко В. В. Конституційно-правова відповідальність депутатів за законодавством України та зарубіжних країн. Часопис Київського університету права. 2014. № 1. С. 109-112.
10. Гловацький І. Ю. Адвокатура зарубіжних країн. Англія. Німеччина. Франція: навч.-практ. посібн. К.: Атіка, 2017. 587с.

11. Гудошніков Л. М. Конституція Китайської Народної Республіки в процесі історичних змін і реформ. Проблеми Далекого Сходу. 2012. № 3. С.55- 65.
12. Гураль П.Ф., Левицька Г. Р. Конституції та конституціоналізм в зарубіжних країнах. Львів, 2007. 235 с.
13. Голяк Л. В. Інститут спеціалізованого омбудсмана: світовий досвід організації та діяльності: монографія. Львів, «ЗУКЦ», 2011. 286 с.
14. Грицаєнко Л. Роль Конституційної Ради як органу конституційного контролю у державі та суспільстві Франції. Право України. 2015. № 5. С.134-138.
15. Грובהва В. П. Особливості місцевого самоврядування в Німеччині. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2015. Вип. 3-2, Т. 1. С. 30-33.
16. Ірклієнко А.І. Конституційно-правовий статус Конституційної ради Франції. Часопис Київського університету права. 2020. № 2. С. 138-141
17. Кириченко В. Суди, судові системи і судова влада у країнах Латинської Америки і Карибського басейну. Право України. 2014. №1. С. 156-165.
18. Коваль Н. В. Порівняльно-правова характеристика координаційних, консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб при главі держави в зарубіжних країнах. Часопис Київського університету права. 20 Коваль В.С. Державне право зарубіжних країн. Навчально-методичний посібник / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. 52 с. URL: <http://surl.li/coyts>
19. Конституції нових держав Європи та Азії / Упорядник С. Головатий, наук. ред. В Шаповал. К.: Українська правнича фундація. Вид-во «Право», 1996. 544с.
20. Конституційне державне право зарубіжних країн: навч. посібник / В. М. Бесчасний, О. В. Філонов, В. М. Суботін, С. М. Пашков; За заг. ред. В. М. Бесчасного. К.: Знання, 2008. 467 с.
21. Конституційне законодавство зарубіжних країн: хрестоматія / Упоряд. В.О. Ріжка, К.О. Закоморна. К.: Юринком Інтер, 2007. 384 с.
22. Конституційне право зарубіжних країн. Навчальний посібник для підготовки до іспитів / І. Татарчук, І. Дяків. К., 2020. 206 с.
23. Корнева О. В. Європейський досвід формування матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування. Юридичний електронний науковий журнал. 2015. № 1. С. 20-24.
24. Кофман Б. Я. Роль міжнародних правових стандартів прав людини у формуванні правового статусу людини і громадянина. Часопис Київського університету права. 2020. № 1. С. 109-114.
25. Кочкова Г.В., Дей М.О. Критерії до кандидатів та правове регулювання виникнення трудових правовідносин із суддею: досвід Німеччини та Франції. Часопис Київського університету права. 2019. № 1. С. 263-268.
26. Кудряченко О. Парламентська система ФРН – засадничий принцип західної демократії. Віче. 2012. №4. С.69-74.
27. Мартинюк Р. С. Конституційне (державне) право зарубіжних країн. Загальна частина. Навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2007. 220 с.

28. Міхневич Л. В. Конституційне право зарубіжних країн (загальна частина): навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисцип [вид. 2-ге, без змін]. – К.: КНЕУ, 2006. 164 с.
29. Муніципальне право зарубіжних країн : навч. посібник / заг. ред. П.Ф. Мартиненко, В. Ю. Барвіцький (авт.-упоряд.), О. В. Батанов (авт.-упоряд.). К.: Знання України, 2005. 284с.
30. Маршук М. І. Історія і завдання місцевого (територіального) самоврядування в Республіці Польща. Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2014. № 5. С.45-55.
31. Марченко В. В. Конституційно-правовий статус уряду в країнах ЄС (на прикладі Франції, Федеративної Республіки Німеччини, Іспанії). К.: Правова єдність, 2013. 216 с.
32. Міщенко А. В. Особливості співіснування (закріплення, регулювання, реалізація) соціально-економічних прав людини за національним правом Ірландії, Польщі, Іспанії, Швеції та за правом Європейського Союзу. Часопис Київського університету права. 2021. № 4. С. 182-187.
33. Молдован В.В. Судоустрій: Україна, Велика Британія, РФ, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН: навч. посібник. К.: Кондор, 2012. 256с.
34. Нагорний В. В. Преамбула до Основного Закону: зарубіжний досвід. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 5. С. 48-51.
35. Орленко В.І., Орленко В. В. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: посіб. для підготов. до іспитів. К.: Паливода А.В. 2011. 237 с.
36. Пархоменко Н. М. Конституційне законодавство: компоративно-доктринальні виміри сутності і змісту. Часопис Київського університету права. 2021. № 2. С. 62-65.
37. Полянський А.Г. Моделі конституційно-правового закріплення функцій судової влади: національні тенденції та міжнародний досвід. Часопис Київського університету права. 2019. № 2. С. 92-96.
38. Процюк І. Законодавча влада у парламентській республіці. Право України. 2014. № 8. С. 45-54.
39. Перерва Ю. Еволюція законодавчого процесу: зарубіжний досвід. Підприємництво, господарство і право. 2013. №11. С.18-23.
40. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). Право України. 2015. № 10. С. 139-145.
41. Рабінович П. М. Основоположні права людини: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження та викладання. Право України. 2015. №10. С. 9-23.
42. Савченко А.В. Федеральні правоохоронні органи США: місія, організаційна структура та застосування кримінального законодавства: навч. посібник. К.: Текст, 2003. 120с.
43. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів [пер. з 2-го англ. вид.]. К.: АртЕк, 2001. 224с.
44. Скрипнюк В. Забезпечення ефективності функціонування системи демократичної влади: Україна і зарубіжний досвід. Право України. 2015. № 5. С. 90-99.

45. Соп'яненко О. Ю. Верховенство права в практиці Європейського Суду з прав людини: проблеми осмислення й еволюції поглядів. Часопис Київського університету права. 2021. № 4. С. 187-193.

46. Сухонос В.В. Монархія як державна форма: історико-теоретичний та конституційно-правовий аспекти: [монографія]. Суми: Мрія-1, 2010. 368с.

47. Чернеженко О. М. Конституційне регулювання місцевого самоврядування в державах-учасниках Європейського Союзу. Київ: Ліра-К, 2020. 360 с.

48. Шандула О.О. Адвокатська монополія: національні тенденції та зарубіжний досвід. Часопис Київського університету права. 2020. № 3. С. 50-56.

49. Шаповал В. Зарубіжний парламентаризм. К.: Основи, 2003. 143 с.

50. Шаповал В. Вищі органи сучасної держави: порівняльний аналіз. К.: Програма Л, 2005. 136 с.

51. Шаповал В. М. Конституційні системи зарубіжних країн. К., 2012. 432 с.

52. Шевчук А. А., Танасійчук В.І., Корнійчук А.С. Парламенти країн – членів Ради Європи: довідник / за ред. Б.І. Олійника. К.: Парламентське вид-во, 2011. 59 с.

53. Уоттс Р. Федеративні системи. Харків, 2002. 230 с.

5.2. Методичне забезпечення

5.3. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського. www.nbuv.gov.ua

2. Он-лайн енциклопедія «Британіка». www.britannica.com

Тексти конституцій:

1. www.lib.gov.ua

2. www.bookstore.net

3. www.bookshop.com

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнуукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом закладу вищої освіти і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю.

2. Розробляється викладачем. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри і затверджується завідувачем кафедри.

3. Формат бланка – А4 (210×297 мм).